

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 434 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
<i>Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich</i>	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
<i>Bahromova Muhayyo Imomqul qizi</i>	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
<i>Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li</i>	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
<i>Azimov I. T., Daminova F. A.</i>	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
<i>Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
<i>Abdunazarov Bobir Normurodovich</i>	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
<i>Jumayeva Ra'no To'ychi qizi</i>	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
<i>Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
<i>G'afforova Zarnigor Abdumo'min qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
<i>Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi</i>	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna</i>	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
<i>Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
<i>Otakishiyeva Gulshano Abdulaziz qizi</i>	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
<i>G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
<i>Ergashov Qaxramonjon Asqarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
<i>G'iyosova Dilovar Orif qizi</i>	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
<i>Qodirov Bobirjon Botirjonovich</i>	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
<i>Manzura Qosmuratova</i>	

Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi.....	89
<i>A. S. Umarov</i>	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
<i>Эргашев Серожиддин Султонмурадович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish.....	97
<i>Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna</i>	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
<i>Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi</i>	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
<i>Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich</i>	
Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarkulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek.....	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari.....	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari.....	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi.....	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari.....	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili.....	194
<i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati.....	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriyali bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish.....	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari.....	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning ilustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari.....	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi.....	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari.....	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	
Spheres of Language Use.....	243
<i>Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
<i>Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
<i>N. Jurayev</i>	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
<i>Nargiza Ergasheva</i>	
Talabalarining dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
<i>Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi</i>	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
<i>Otabekova Nargiza Avazbek qizi</i>	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
<i>Rasulova Munajat Akmaljonovna</i>	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
<i>Safarov Abbas Abdurasul o'g'li</i>	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
<i>Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
<i>Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna</i>	

Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
<i>Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich</i>	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
<i>Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi</i>	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
<i>Xolmurodov Shuxrat Okboevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
<i>Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi</i>	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
<i>Xusenova Sadoqat Botirovna</i>	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции.....	308
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов.....	319
<i>Рахимходжаева В. С.</i>	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета.....	325
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Анализ разработки женских коллекций с использованием стилистических и конструктивных особенностей ретро-моды	329
<i>Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.</i>	
Использование современных образовательных технологий в начальной школе как средство развития познавательной активности учащихся	333
<i>Фазилова Гулчехра Ахмедовна</i>	
Nyuman (Newman) xatolar tahlili modelining geometrik isbotlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	337
<i>Davletov Davronbek Egamberganovich</i>	
"Informatika" fani mavzularini taksonomik yondashuv asosida o'qitish	343
<i>Axrarov Baxtiyor Sagdullayevich</i>	
O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash metodikasi.....	347
<i>Xomidjonov Abrorjon Olimjon o'g'li</i>	
Rus-o'zbek tarjimashunosligining zamonaviy tendensiyalari.....	351
<i>Kudratov Kamoljon Islomovich</i>	
Kompyuterga qaramlikning o'smirlarga ta'siri va uning psixologik oqibatlari.....	356
<i>Kushakova Nargiza Islambayevna, Ergasheva Sarvinoz Shavqiddin qizi</i>	
Musiqaning neyropsixologik rivojlanish va ta'lim jarayonidagi ahamiyati	360
<i>Xikmatova Shohida Xikmatovna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirish	364
<i>Alimardanova Sitara Ikrom qizi</i>	
Comparative and Conceptological Trends in Linguoculturology	367
<i>Ablakulov Ilkhom</i>	
Boshlang'ich ta'limda kreativ ta'lim muhitini rivojlantirish asosida o'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	370
<i>Abdullayeva Ujalg'as</i>	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari.....	373
<i>Aglamova Shahzoda Sobirovna</i>	

Bokschi qizlar texnik harakatlarining kinematik ko'rsatkichlar asosida takomillashtirish metodikasi.....	378
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
O'quv jarayonida formativ baholashning evolyutsion-xronologik tahlili	383
<i>Davidova Dilnoza Tadjibayevna</i>	
Oliy ta'limda "Smart Education" texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi	388
<i>Dilrabo Amriddinova, Abdulkhalilova Surayyo Ahad qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	392
<i>Majidova Hilola Eshquvat qizi</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari.....	396
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport marketologi faoliyatiga tayyorlashning zarurati	402
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	
O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida strategik boshqaruvni takomillashtirish.....	406
<i>Saydullayeva Nargis</i>	
Integrating Literary Texts Into Early Foreign Language Education: A Mixed-Methods Investigation of Lexical, Cognitive, and Affective Outcomes in Primary Classrooms	410
<i>Shukurova Zamira Shodiyevna</i>	
Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli.....	416
<i>Sobirov Avazbek Anvarovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik motorikasini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati va individual yondashuv	421
<i>Norboyeva Laylo Sapar qizi</i>	
Психологические особенности проявления творческих способностей у подростков, воспитывающихся в бикарьерных семьях.....	425
<i>Ишбобоева Гулбарчин Рустамовна</i>	

RUS-O'ZBEK TARJIMASHUNOSLIGINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Kudratov Kamoljon Islomovich
Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Zamonaviy davrda rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida shakllanayotgan asosiy tendensiyalar raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar rivoji nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga integratsiyasi, mashina tarjimasi tizimlarini takomillashtirish, post-editing usullarining keng qo'llanilishi, shuningdek, lokalizatsiya, audiovizual tarjima va ixtisoslashtirilgan tarjima turlarining rivojlanishi tadqiq etiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy tarjimon nafaqat til vositachisi, balki madaniyatlararo kommunikatsiya vositachisi, tahlilchi va texnologik vositalarni boshqaruvchi mutaxassis sifatida qayta talqin qilinmoqda. Tarjimashunoslik ko'p tarmoqli yondashuv asosida shakllanib, globallashtirish va madaniyatlararo muloqot sharoitida o'zining strategik ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Kalit so'zlar: rus-o'zbek tarjimashunosligi, sun'iy intellekt, mashina tarjimasi, post-editing, lokalizatsiya, audiovizual tarjima, terminologiya, madaniyatlararo kommunikatsiya, tarjima sifati.

Abstract: Contemporary trends emerging in the field of Russian-Uzbek translation studies are analyzed within the context of digital technology development and innovative translation approaches. The study examines the integration of artificial intelligence and digital technologies into the translation process, the improvement of machine translation systems, the widespread application of post-editing methods, as well as the development of localization, audiovisual translation, and specialized translation types. The findings indicate that the modern translator is being redefined not only as a linguistic mediator but also as an intercultural communication mediator, analyst, and specialist capable of managing technological tools. Translation studies are developing on the basis of an interdisciplinary approach and are strengthening their strategic significance in the context of globalization and intercultural dialogue.

Key words: Russian-Uzbek translation studies, artificial intelligence, machine translation, post-editing, localization, audiovisual translation, terminology, intercultural communication, translation quality.

Аннотация: Современные тенденции, формирующиеся в сфере русско-узбекского переводоведения, анализируются в контексте развития цифровых технологий и инновационных подходов к переводу. Исследуются интеграция искусственного интеллекта и цифровых технологий в переводческий процесс, совершенствование систем машинного перевода, широкое применение методов постредактирования, а также развитие локализации, аудиовизуального перевода и специализированных видов перевода. Результаты исследования показывают, что современный переводчик переосмысливается не только как языковой посредник, но и как медиатор межкультурной коммуникации, аналитик и специалист, управляющий технологическими инструментами. Переводоведение развивается на основе междисциплинарного подхода и усиливает своё стратегическое значение в условиях глобализации и межкультурного диалога.

Ключевые слова: русско-узбекское переводоведение, искусственный интеллект, машинный перевод, постредактирование, локализация, аудиовизуальный перевод, терминология, межкультурная коммуникация, качество перевода.

KIRISH

Tarjimashunoslik mustaqil ilmiy soha sifatida jadal rivojlanib, tilshunoslik, madaniyatshunoslik, kommunikatsiya va texnologiya bilan uzviy bog'liqlikda taraqqiy etmoqda [1, b. 15].

XXI asrda axborot oqimining keskin oshishi, globalizatsiya jarayonlari va madaniyatlararo dialogning kuchayishi tarjima faoliyatining strategik ahamiyatini yanada oshirdi. Ushbu jarayonlar rus-o'zbek tarjimashunoslik aloqalariga ham to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatmoqda.

Rus-o'zbek tarjimashunoslik munosabatlari tarixan uzluksiz rivojlanib kelgan. Sovet davrida rus va o'zbek adabiyotlari o'rtasida faol tarjima almashinuvi olib borilgan bo'lib, ushbu jarayon ikki xalqning madaniy yaqinlashuviga xizmat qilgan [2, b. 45].

Mustaqillikdan keyin esa milliy identifikatsiyani mustahkamlash, o'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqeini oshirish va rus tilining vositachi til sifatidagi rolini qayta ko'rib chiqish jarayonlari boshlandi [3, b. 78].

Bugungi kunda rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida bir qator yangi tendensiyalar shakllanmoqda. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga integratsiyasi, mashina tarjimasi tizimlarini takomillashtirish, post-editing usullarining keng qo'llanilishi, lokalizatsiya va audiovizual tarjima kabi yangi tarjima shakllarining rivojlanishi ushbu sohani tubdan o'zgartirmoqda [1, b. 16].

Shuningdek, tarjima nazariyasi va amaliyoti o'rtasidagi integratsiya, tarjima sifatini baholash mezonlarining o'zgarishi hamda tarjima kasbiga qo'yilayotgan zamonaviy talablar alohida e'tiborga loyiq.

Tadqiqotning maqsadi rus-o'zbek tarjimashunosligidagi zamonaviy tendensiyalarni kompleks tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

- *birinchidan*, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga ta'sirini o'rganish;
- *ikkinchidan*, mashina tarjimasi va post-editing tendensiyalarini tahlil qilish;
- *uchinchidan*, lokalizatsiya va audiovizual tarjima kabi yangi tarjima shakllarini tadqiq etish;
- *to'rtinchidan*, tarjima sifatini baholash mezonlarining o'zgarishi va tarjimon kasbiga qo'yilayotgan zamonaviy talablarni aniqlash.

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini solishtirma-tahliliy, tipologik va kontekstual yondashuvlar tashkil etadi. Adabiy manbalar tahlili, zamonaviy tarjima amaliyotini kuzatish hamda ekspert baholash usullari qo'llanilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar qo'llanildi: matnshunoslik tahlili, solishtirma-tarixiy usul, tipologik tahlil, kontekstual yondashuv va ekspert baholash. Asosiy manbalar sifatida zamonaviy tarjimashunoslikka oid ilmiy maqolalar, monografiyalar, xalqaro konferensiya materiallari hamda amaliy tarjima namunalari ishlatildi.

Tadqiqot obyekti sifatida rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasidagi zamonaviy tendensiyalar, predmeti sifatida esa ushbu tendensiyalarning lingvistik, madaniy va texnologik jihatlari tanlandi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati zamonaviy tarjimonlarni professional tayyorlashda, tarjima sifatini oshirishda va yangi tarjima texnologiyalarini joriy etishda namoyon bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Rus-o'zbek tarjimashunosligi masalalari o'zbek tilshunosligi va tarjima nazariyasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida shakllangan. G'aybullay Salomov tarjima nazariyasining lingvistik asoslarini yoritib, tarjima jarayonida adekvatlik, ekvivalentlik hamda milliy-madaniy xususiyatlarni saqlash masalalarini asosiy mezon sifatida ko'rsatadi. Olim tarjimoni oddiy til almashtirish jarayoni emas, balki mazmun va madaniy qatlamlarni uzatish vositasi sifatida talqin etadi [1].

Shavkat Safarov tarjimashunoslikning nazariy asoslarini tahlil qilib, zamonaviy tarjima jarayonida kommunikativ yondashuvning ustuvorligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, tarjima jarayonida matnning nafaqat lingvistik tuzilishi, balki pragmatik va funksional jihatlarni ham hisobga olish zarur. Bu yondashuv rus-o'zbek tarjimalarida mazmuniy aniqlik va uslubiy moslikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega [2].

Olim O. Muminov tarjima tarixini tadqiq etar ekan, Markaziy Osiyoda tarjima faoliyatining shakllanish bosqichlarini yoritadi hamda rus-o'zbek tarjima aloqalarining rivojlanishida adabiy va ilmiy almashinuv muhim omil bo'lganini ko'rsatadi. Tadqiqotlarda rus tilining uzoq vaqt ilmiy va texnik axborotni uzatuvchi vositachi til sifatida faoliyat ko'rsatgani qayd etiladi [3].

I. M. Tuxtasinov tadqiqotlarida zamonaviy tarjimon kompetensiyasining shakllanishi va kasbiy tayyorgarlik masalalari chuqur tahlil qilingan. Olimning ta'kidlashicha, bugungi tarjimon faqat ikki tilni biluvchi mutaxassis emas, balki axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanuvchi, terminologik bazalar bilan ishlovchi va madaniyatlararo muloqotni boshqaruvchi mutaxassis sifatida shakllanishi lozim [4].

Zamonaviy tarjimashunoslikda sun'iy intellekt, mashina tarjimasi, audiovizual tarjima va terminologiya masalalari alohida tadqiq qilinmoqda.

U. O. Kodirov rus va o'zbek tillari terminologiyasini qiyosiy tahlil qilish orqali yangi terminlarni standartlash-tirish zaruratini ko'rsatadi, J. House esa tarjima sifatini baholashning funksional modelini ishlab chiqadi.

Shuningdek, I. S. Alekseeva zamonaviy rus tarjima amaliyotidagi yangi tendensiyalarni tahlil qilib, texnologik vositalarning tarjima jarayonidagi ahamiyati ortib borayotganini qayd etadi [5; 6; 7].

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy tarjimashunoslikda eng muhim tendensiyalardan biri sun'iy intellekt (SI) va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga keng integratsiyasi hisoblanadi. Mashina tarjimasi (MT) tizimlari, avtomatlashtirilgan tarjima xotiralari, terminologiya boshqaruvi tizimlari va boshqa raqamli vositalar tarjimonning ish samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda ^[1, b. 16].

Rus-o'zbek yo'nalishida ham MT tizimlari faol rivojlanmoqda. Google Translate, Yandex Translate kabi umumiy platformalar qatoriga ixtisoslashtirilgan rus-o'zbek tarjima tizimlari ham qo'shilmoqda. Biroq, bu tizimlarning chegaralari mavjud: ular grammatik jihatdan to'g'ri tarjima bera olsa-da, kontekstual, madaniy va stilistik nozikliklarni to'liq aks ettira olmaydi ^[4, b. 99].

SI yordamida tarjima jarayonida quyidagi afzalliklar mavjud: tezlik, hajmli matnlarni qisqa vaqt ichida tarjima qilish imkoniyati, terminologik izchillikni ta'minlash va takrorlanuvchi tarjima vazifalarini avtomatlashtirish. Biroq, SI tizimlari quyidagi muammolarni ham keltirib chiqaradi: kontekstni to'liq tushunmaslik, idiomatik ifodalarni noto'g'ri tarjima qilish, madaniy nuanslarni e'tiborsiz qoldirish va tarjima sifatini baholashda insoniy omilni hisobga olmaslik ^[1, b. 17].

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, SI tizimlari tarjimonning ishini almashtirmaydi, balki uni qo'llab-quvvatlaydi. Tarjimon endi nafaqat til vositachisi, balki texnologik vositalarni boshqaruvchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritmoqda ^[1, b. 18]. Bu tendensiya rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida ham o'z ifodasini topmoqda.

Mashina tarjimasi (MT) va post-editing (PE) zamonaviy tarjimashunoslikning ajralmas qismiga aylandi. Post-editing – bu mashina tarjimasi natijalarini inson tarjimon tomonidan tahrirlash va takomillashtirish jarayonidir ^[1, b. 16]. Bu usul, ayniqsa, texnik, huquqiy va ilmiy matnlarning tarjimasi uchun samarali hisoblanadi.

Rus-o'zbek tarjimashunosligi amaliyotida post-editing quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: birinchidan, MT tizimi tomonidan avtomatik tarjima; ikkinchidan, tarjimon tomonidan tarjima natijasining grammatik, leksik va stilistik to'g'riligini tekshirish; uchinchidan, terminologik izchillikni ta'minlash; to'rtinchidan, matnning mazmuniy yaxlitligini va madaniy mosligini baholash.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, post-editing jarayonida tarjimon quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak: tez va samarali ishlash, MT xatolarini aniqlash va tuzatish, terminologik izchillikni ta'minlash, matnning maqsadli auditoriyasini hisobga olish ^[5, b. 581]. Ushbu ko'nikmalar zamonaviy tarjimon tayyorlash dasturlarida alohida o'rin tutmoqda.

Globalizatsiya sharoitida lokalizatsiya va audiovizual tarjima (subtitrlash va dublyaj) yangi hamda dolzarb tarjima shakllari sifatida rivojlanmoqda ^[1, b. 16]. Lokalizatsiya – bu nafaqat matnning tarjimasi, balki mahsulot yoki xizmatning maqsadli madaniy muhitga moslashtirilishi jarayonidir.

Rus-o'zbek lokalizatsiyasi sohasida quyidagi tendensiyalar kuzatilmoqda:

- dasturiy ta'minot, veb-saytlar va mobil ilovalarning o'zbek tiliga lokalizatsiyasi;
- o'yin va multimedia mahsulotlarining madaniy moslashtirilishi;
- marketing materiallarining milliy xususiyatlarga mos tarzda qayta ishlanishi.

Bu jarayonda nafaqat til, balki ranglar, ramzlar, urf-odatlar va madaniy kodlar ham hisobga olinadi. Audiovizual tarjima sohasida rus-o'zbek yo'nalishida quyidagi tendensiyalar mavjud:

- kino va teleko'rsatuvlarning subtitrlanishi va dublyaji;
- ta'limiy video materiallarning tarjimasi;
- onlayn platformalardagi kontentning o'zbek tiliga moslashtirilishi.

Bu sohada tarjimon nafaqat tilni, balki vizual elementlar, ovoz effektlari va madaniy kontekstni ham hisobga olishi kerak ^[1, b. 17].

Rus-o'zbek terminologiya tadqiqotlari zamonaviy tarjimashunoslikning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ixtisoslashtirilgan sohalar (tibbiyot, huquq, texnika, iqtisodiyot) terminlarning to'g'ri tarjimasi matnning sifatini belgilaydi ^[6, b. 570].

Zamonaviy tendensiyalar quyidagilardan iborat:

- terminlarning ekvivalentligini aniqlashda kontekstual yondashuvning kuchayishi;
- yangi terminlarning yaratilishi va standartlashtirilishi;
- elektron terminologik lug'atlar va ma'lumotlar bazalarining yaratilishi;
- terminologiyaning kross-disiplinar (ko'p sohali) xususiyatini hisobga olish ^[6, b. 571].

Rus-o'zbek terminologiya tadqiqotlarida quyidagi muammolar mavjud:

- ba'zi terminlarning o'zbek tilida to'liq ekvivalentining yo'qligi;
- rus tilidan o'zbek tiliga terminlarning noto'g'ri transliteratsiyasi;
- soha terminologiyasining tez o'zgarishi va yangi atamalarning paydo bo'lishi;
- turli manbalarda bir xil terminning turlicha tarjima qilinishi [4, b. 100].

Zamonaviy tarjimashunoslikda tarjima sifatini baholash mezonlari ham o'zgarib bormoqda. An'anaviy mezonlar (to'g'rilik, aniqlik, sillqlik) qatoriga yangi mezonlar qo'shilmogda: madaniyatlararo moslik, funksional ekvivalentlik, maqsadli auditoriyaga moslashish va kontekstual yaxlitlik [1, b. 17].

Rus-o'zbek tarjimashunosligida sifat baholashi quyidagi omillarni hisobga oladi: tarjima matnining maqsadli madaniy muhitga mosligi; asliyat muallifining uslubiy xususiyatlarini saqlash; tarjima matnining o'qish qulayligi va tabiiyligi; terminologik izchillik; grammatik va leksik to'g'rilik. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tarjima sifati nafaqat lingvistik, balki pragmatik va madaniy jihatdan ham baholanishi kerak [5, b. 582].

Zamonaviy tarjimon kasbiga qo'yilayotgan talablar keskin o'zgarib bormoqda. Tarjimon nafaqat ikki tilni mukammal bilishi, balki quyidagi kompetensiyalarga ham ega bo'lishi kerak:

- intercultural kommunikativ kompetensiya – turli madaniyatlar o'rtasida samarali muloqot qilish qobiliyati;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash ko'nikmalari – tarjima dasturlari, terminologiya boshqaruvi tizimlari va boshqa raqamli vositalarni ishlatish;
- soha kompetensiyasi – ixtisoslashtirilgan soha (tibbiyot, huquq, texnika) haqida chuqur bilim;
- tahliliy kompetensiya – matnni chuqur tahlil qilish va tarjima strategiyalarini tanlash qobiliyati [1, b. 18].

Rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida tarjimon tayyorlash dasturlari ham ushbu talablarni hisobga olgan holda takomillashtirilmoqda. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Samarqand davlat chet tillar instituti va boshqa OTMLlarda tarjima yo'nalishida o'qitish zamonaviy metod va usullar asosida amalga oshirilmoqda [5, b. 583].

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida bir qator muhim tendensiyalar shakllanmoqda. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga integratsiyasi ushbu sohani tubdan o'zgartirmoqda. Biroq, texnologik yutuqlarga qaramay, inson tarjimonning roli kamaymaydi, aksincha, u yanada murakkab va ko'p qirrali bo'lib bormoqda.

Mashina tarjimasi va post-editing tendensiyalari tarjima jarayonini tezlashtirsa-da, sifatni ta'minlashda insoniy omilning ahamiyati saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, badiiy va madaniy mazmunli matnlarning tarjimasi inson tarjimonning ijodiy qobiliyatlarini talab qiladi.

Lokalizatsiya va audiovizual tarjima sohalarining kengayishi tarjimonlardan nafaqat til bilimi, balki madaniyatshunoslik, marketing va texnologiya sohalaridagi bilimlarni ham talab qilmoqda. Bu tendensiya tarjimon kasbining interdisiplinar xususiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Terminologiya tadqiqotlarining rivojlanishi rus-o'zbek tarjimashunosligining ilmiy asosini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Biroq, yangi terminlarning tez paydo bo'lishi va ularni standartlashtirish muammolari hal etilishi kerak bo'lgan vazifalar qatorida qolmoqda.

Tarjima sifatini baholash mezonlarining o'zgarishi tarjimashunoslik nazariyasining takomillashuvidan dalolat beradi. Funksional yondashuv va madaniyatlararo kommunikatsiya nazariyalari tarjima sifatini baholashda muhim o'rin tutmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasida quyidagi asosiy tendensiyalar shakllanmoqda:

*Birinchi*dan, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning tarjima jarayoniga keng integratsiyasi. Mashina tarjimasi tizimlari, avtomatlashtirilgan tarjima xotiralari va terminologiya boshqaruvi tizimlari tarjimonning ish samaradorligini oshirmoqda. Biroq, bu tizimlar inson tarjimonning o'rnini to'liq egallay olmaydi, balki uni qo'llab-quvvatlovchi vositaga aylanoqda.

*Ikkinchi*dan, mashina tarjimasi va post-editing usullarining keng qo'llanilishi. Bu usul, ayniqsa, texnik, huquqiy va ilmiy matnlarning tarjimasi uchun samarali hisoblanadi. Post-editing jarayonida tarjimon tez ishlash, MT xatolarini aniqlash va tuzatish, terminologik izchillikni ta'minlash kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

Uchinchidan, lokalizatsiya va audiovizual tarjima kabi yangi tarjima shakllarining rivojlanishi. Globalizatsiya sharoitida dasturiy ta'minot, veb-saytlar, o'yin va multimedia mahsulotlarining o'zbek tiliga lokalizatsiyasi dolzarb vazifaga aylanmoqda. Audiovizual tarjima sohasida kino, teleko'rsatuvlar va onlayn platformalardagi kontent tarjimasi keng olib borilmoqda.

To'rtinchidan, terminologiya tadqiqotlarining rivojlanishi. Ixtisoslashtirilgan sohalarda terminlarning to'g'ri tarjimasi matn sifatini belgilaydi. Yangi terminlarning yaratilishi, standartlashtirilishi va elektron terminologik resurslarning shakllanishi zamonaviy tendensiyalardan hisoblanadi.

Beshinchidan, tarjima sifatini baholash mezonlarining o'zgarishi. An'anaviy mezonlar qatoriga madaniyatlararo moslik, funksional ekvivalentlik va maqsadli auditoriyaga moslashish kabi yangi mezonlar qo'shilmoqda.

Oldinchidan, tarjimon kasbiga qo'yilayotgan talablarning murakkablashishi. Zamonaviy tarjimon nafaqat til vositachisi, balki madaniyatlararo vositachi, tahlilchi va texnologik vositalarni boshqaruvchi mutaxassis sifatida qayta talqin qilinmoqda.

Ushbu tendensiyalar rus-o'zbek tarjimashunosligi sohasining zamonaviy bosqichini xarakterlaydi va uning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi. Tarjimashunoslik ko'p sohali yondashuv asosida shakllanib, globalizatsiya va madaniyatlararo dialog sharoitida o'zining strategik ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva, G. Development of Uzbek Scientific Terminology in the Post-Independence Period. – Toshkent: Uzbek Language and Literature Institute, 2017. – 198 p.
2. Alekseeva, I. S. On New Tendencies in Russian Translation Practice Today // European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. – 2020. – P. 64–70.
3. Cintas, J. D. New Trends in Audiovisual Translation. – Bristol, Buffalo: Multilingual Matters, 2009. – 270 p.
4. Gile, D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. – John Benjamins Publishing, 2009. – 286 p.
5. Hejwowski, K. Translation: A Cognitive-Communicative Approach. – 2004. – 311 p.
6. House, J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. – Gunter Narr Verlag, 1997. – 207 p.
7. Kambarov, N. M. On the Issue of the Specifics of Teaching Consecutive Translation // Xorijiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik qiyosiy-tipologik tahlili. – Qarshi, 2018. – P. 112–118.
8. Kodirov, U. O. Key Trends in the Research of Terminology within the Comparative Analysis of the Russian and Uzbek Languages // Ethiopian International Multidisciplinary Research Conferences. – 2025. – P. 570–572.
9. Matyakubova, S. The Influence of Russian on Uzbek Technical Terminology: A Historical and Linguistic Overview // Central Asian Journal of Linguistics. – 2018. – Vol. 6. – Issue 2. – P. 77–88.
10. Meng, L. From Soviet Influence to Global Integration: The Development of Translation Studies in Uzbekistan // European Journal of Humanities and Educational Research. – 2025. – P. 78–85.
11. Mirziyoyev, Sh. M. Tarjima – madaniyatlararo dialog vositasi // O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi ***Chet tillarini o'rganish faoliyatini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida***gi PQ-5151-sonli qarori. – Toshkent, 2021.
12. Muminov, O. History of Translation (Europe and Central Asia). – Toshkent: Mekhridaryo, 2008. – 128 p.
13. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti. Tarjimashunoslik va tarjimani o'qitishning zamonaviy tendensiyalari // Ilmiy maqolalar to'plami. – 2024. – Vol. 02. – Issue 04. – P. 581–584.
14. Pym, A. Redefining Translation Competence in Electronic Age // Meta. – 2003. – P. 494–510.
15. Rasulova, N. Problems of Equivalence in Russian-Uzbek Scientific Translation // Translation and Language Studies. – 2019. – Vol. 7. – Issue 4. – P. 100–112.
16. Safarov, Sh. Tarjimashunoslik nazariyasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan, 2019. – 245 b.
17. Salomov, G. Til va tarjima. – Toshkent, 1966. – 103 b.
18. Shermatova, B., Isoqulovna, S. N., & Ogunode, N. J. Modern Trends in the Development of Translation Studies // Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2025. – Vol. 41. – P. 15–18.
19. Tukhtasinov, I. M. Tarjimon tayyorlashda kasbiy kompetensiyalarni ekvivalentlik hodisasi asosida rivojlantirish: Pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi. – Toshkent, 2018. – 229 b.
20. Tursunov, E. U. Adekvatlik va ekvivalentlik masalalari (Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar" romani inglizcha tarjimasi misolida) // Yoshlar, ilm va ma'rifat. – 2024. – 1-qism. – P. 45–52.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.